

باغچه گیاهان دارویی انستیتوپاستور ایران

مینیاتور یک باغ گیاهان دارویی

دکتر مریم مفاخری^۱، دکتر سروش سرداری^۱

۱. بخش بیوتکنولوژی پزشکی، واحد طراحی دارو و بیوانفورماتیک، انستیتوپاستور ایران

مطلع بودند و هم از گل و گیاه در مراسم نیایش خدا استفاده می کردند. اریستوتل (۳۲۲-۳۸۴ ق.م.) گفته بود که در کنار آموزشگاه، باغی برای مقاصد آموزشی و مطالعه به روی گیاهان وجود داشته باشد این امر سرانجام توسط شاگردش، تئوفراستوس که پدر گیاهشناسی است، به انجام رسید (۴). در باغ گیاه شناسی گیاهان زیادی را جمع آوری کرده کشت داده و با نامهای گیاه شناسی شان به نمایش می گذارند. این باغها توسط دانشگاهها یا سایر موسسات تحقیقاتی اداره می شوند. در ایران این باغها عمدتاً زیر نظر مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی هستند اما دانشکدهها و موسسات

هزاران سال از کاشت گیاه توسط انسان می گذرد و گفته می شود ایران نخستین کشور دنیا می باشد که در آن کشاورزی و زراعت آغاز گردیده است (۱). استفاده از گیاهان به عنوان دارو نیز خود به قدمت تاریخ انسان است (۲). از نقطه نظر زیبایی نیز همیشه گیاهان مورد توجه بوده اند. حدود سال ۶۰۰ پیش از میلاد بخت النصر همسر آمیتیس دختر هوخشتره برای خوشحال کردن همسر بیمارش که از سرزمین سرسبز ماد آمده بود تا با ازدواجش بین دو قوم ماد و بابل صلح برقرار گردد، دستور ساخت باغهای معلق بابل یا باغهای معلق سمیرامیس را داد (۳). رومی ها، هم از خواص دارویی گیاهان

پژوهشی بسته به نوع فعالیت، باغچه‌های گیاهان دارویی کوچک و بزرگی را راه اندازی کرده اند. هربوراتوم یا باغ گیاهان دارویی دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران که در زمینی به مساحت ۵۳۰ متر مربع احداث شده یکی از این مجموعه‌های علمی است که در حال حاضر ۶۵ گونه از گیاهان دارویی ایران را در خود جای داده است (۵). در انستیتو پاستور ایران نیز در سال ۱۳۹۲ با پیشنهاد واحد طراحی دارو و بیوانفورماتیک و با مصوبه هیئت رئیسه انستیتو در زمینی به مساحت صد متر مربع چنین باغچه‌ای فعالیت خود را شروع کرد، در افتتاحیه رسمی این باغچه در

۲۲ شهریور سال ۱۳۹۴ علاوه بر معاونت توسعه مدیریت و منابع انستیتو، شماری از محققان این موسسه نیز حضور داشتند و از قابلیت های همراه و در ارتباط با باغچه گیاهان دارویی مانند قابلیت تولید بذر، وجود هرباریوم، کتابخانه ترکیب‌ها، بانک اطلاعاتی ابداعی که پیشنهاد ماده و گیاه دارویی مرتبط با بیماری مورد نظر به پژوهشگر یکی از قابلیت‌های آن است در این مجموعه معرفی و مورد استقبال قرار گرفت، در این باغچه که مینیاتوری از باغ گیاهان دارویی است، علاوه بر گیاهان دایمی، بسته به فصل نیز گیاهانی کاشته شده اند که در گردش تصویری با آن‌ها آشنا می‌شوید.

■ گردش در باغچه گیاهان دارویی انستیتوپاستور ایران

تصویر ۱ و ۲ - مربوط به پروژه تحقیقاتی خانم دکتر عاطفه علی‌پور محقق پسادکتر است.

لاله عباسی

با نام علمی *Mirabilis jalapa*

ریشه‌هایی با اثر مسهلی و دفع کننده کرم دارد البته ریشه و تخم این گیاه سمی است و باید با احتیاط مصرف شود این گیاه اثر ضدباکتری، ویروس و قارچ دارد.

داتوره

با نام علمی *Datura SP.*

گیاهی سمی است و دارای آلکالوئید هیوسین و آتروپین است اما در مقادیر حساب شده دارویی می‌تواند یک داروی ضدانقباض و تشنج برای حالت‌های وخیم آسم و سیاه‌سرفه باشد همچنین تاتوره برای اختلالات تشنجی مفید است.

پتوس

با نام علمی *Epipremnum aureum*

برگ‌ها و ریشه‌ها طیف وسیعی از اثر ضد میکروبی بر علیه پاتوژن‌ها نشان می‌دهد این گیاه سمیت خفیف تا متوسط برای کودکان، سگ و گربه دارد.

اسطوخودوس

با نام علمی Lavandula SP.

اثر قوی در رفع آسم و نزله دارد. اسانس آن بندآورنده خون و ضد عفونی کننده است.

پریوش

با نام علمی Catharanthus roseus

از این گیاه دو آلکالوئید وین بلاستین و وین کریستین استخراج شده که در درمان سرطان خون مورد استفاده قرار می گیرد.

عشقه

با نام علمی Hedera SP.

سبب افزایش میزان توانایی، قوت و شادابی می شود و با داروهای روانگردان، داروهای فشارخون یا دیابت تداخل دارد.

شمعدانی

با نام علمی *Pelargonium hortorum*
ضد عفونی کننده است و اثر ضد افسردگی دارد.

داوودی

با نام علمی *Chrysanthemum sp.*
ضد التهاب، ضد میکروب، کم کننده فشار خون است و سموم را از بدن دفع می کند.

ختمی ژاپنی

با نام علمی *Hibiscus sp.*
از عصاره این گیاه برای مراقبت از مو و به عنوان براق کننده استفاده می شود.

عطر چای

با نام علمی *Pelargonium graveolens*
ضد اسپاسم، ضد آگزما، درمان بیماری های پوستی و افسردگی است.

رزماری

با نام علمی *Rosmarinus officinalis*

به دفع صفرا کمک می‌کند و برای مقابله با گرفتگی عضلات دستگاه گوارش، نفخ و یبوست مؤثر است مصرف رزماری را برای تسکین اعصاب، رفع بی‌خوابی و استرس نیز توصیه می‌کنند.

صبر زرد

با نام علمی *Aloe vera*

تقویت‌کننده بدن، معالجه آسم، التیام زخم‌ها، ضدباکتری، صرع و تصفیه‌کننده خون است.

گل همیشه بهار

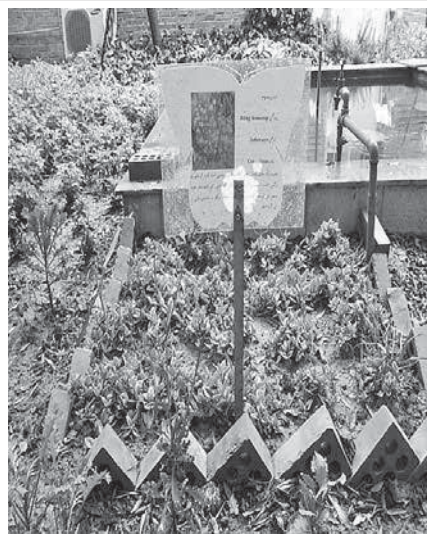
با نام علمی *Calendula sp.*

حاوی ترکیبات شیمیایی موسوم به کالاندولین، اسیدسالیسیک، صمغ و اسیدهای آلی است. پماد کالندولا که از این گیاه ساخته می‌شود در رفع تحریکات جلدی مؤثر است.

کلم

با نام علمی *Brassica oleracea*
کلم اثر ضدیبوست و ضدباکتری دارد و در درمان زخم معده، آرتروز، برونشیت و پیشگیری از سرطان مؤثر است.

سدوم

با نام علمی *Sedum acer*
حاوی مقدار زیادی آلکالوئیدهای پیریدینی است که به آن طعم تند و گس داده و تا حدودی آن را سمی می‌سازد. گیاه قابض، کم‌کننده فشارخون، مسهل، قی‌آور، ضدکرم و برطرف‌کننده میخچه، زگیل و رشدهای سلولی از این گونه است.

زیتون

با نام علمی *Olea europaea*
اثر آنتی‌اکسیدانی، ضدالتهابی و جلوگیری از تشکیل لخته در عروق دارد.

نارون

با نام علمی *Ulmus Umbraculifera*
اثر ضدسرفه، ضداسهال، بهبوددهندگی زخم‌ها،
سوختگی‌ها، جوش‌ها را دارد و در بیماری‌های پوستی
دیگری مثل پسوریازیس مؤثر است.

خرمالو

با نام علمی *Diospyros lotus*
برطرف‌کننده استرس، عصبانیت، اضطراب، تب و
اسهال است.

درخت زبان گنجشک

با نام علمی *Fraxinus excelsior*
حاوی ترکیبات شبه کومارینی است.

انجیر

با نام علمی *Ficus sp.*
برگ‌ها، خصوصیات مدر بودن، تسکین‌دهندگی و دافع
کرم روده دارند هم‌چنین دم کرده برگ درخت انجیر
مسکن بوده و برای معالجه سرفه تجویز شده است.
میوه انجیر برای نرم کردن سینه و روده دارای خاصیت
ویژه‌ای می‌باشد.

سرخ‌دار معمولی
با نام علمی *Taxus baccata*
ضدسرطان

پنیرک

با نام علمی *Malva sp.*

حاوی ترکیبات شبه کومارینی است دم کرده گل‌ها به‌خاطر داشتن موسیلاژ، یکی از داروهای خوب ضدسرفه است. همچنین به‌عنوان ضدنزله (زکام) و تورم دهان و گلو مصرف می‌شود. از سویی چون دارای خاصیت قابض ضعیف است، تا حدی به‌عنوان ضداسهال عمل می‌کند این گیاه به‌صورت ضماد موضعی در التیام زخم‌ها استفاده می‌شود.

سیب

با نام علمی *Malus domestica*
به صورت خوراکی مصرف می‌شود.

گل سرخ

با نام علمی. Rosa sp.

عطر رز آرامش بخش سیستم عصبی است و در راحت به خواب رفتن انسان تأثیر دارد و به همین سبب در عطر درمانی به کار برده می شود.

فرفیون، شیر سگ

با نام علمی. Euphorbia sp.

خوردن چند قطره شیرابه گیاه اثر ملین قوی دارد. مسکن دردهای عصبی، روماتیسمی، عضلانی، آرتروز و نقرس است. تماس شیرابه با مخاط چشم، بینی و دهان سبب التهاب بسیار شدید می شود.

پیچک

با نام علمی. Convolvulus sp.

خاصیت ضدالتهابی دارد و برای درمان برونشیت مزمن مفید است و سرفه را تسکین می بخشد.

منابع

1. <https://fa.wikipedia.org/wiki/>
2. J EthnobiolEthnomed. 2016; 12: 8. Published online 2016 Jan 28. Ethnopharmacobotanical study on the medicinal plants used by herbalists in Sulaymaniyah Province, Kurdistan, Iraq
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4730727/>
3. https://fa.wikipedia.org/wiki/باغ‌های_معلق_بابل
4. The History of Botanic Gardens <https://www.bgci.org/resources/history/>
5. <http://pharmacy.tums.ac.ir/>